

Prevencia úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

Zamestnanci upratovacích služieb pracujú vo všetkých odvetviach a na všetkých pracoviskách, od hotelov po nemocnice, továrne a poľnohospodárske podniky. Pracujú vnútri aj vonku, a to aj na verejných priestranstvách. Často pracujú v noci alebo v skorých ranných hodinách, niekedy sami a vo všetkých prostrediach, pričom ich práca patrí k tým najzákladnejším.¹

Zamestnanci upratovacích služieb môžu byť zamestnaní priamo a pracovať v priestoroch zamestnávateľa, alebo v priestoroch tretej strany. Môžu ich zamestnávať verejné služby, súkromné podniky alebo môžu byť samostatne zárobkovo činnými osobami. Môžu byť zamestnaní aj na základe zmluvy a pracovať počas týždňa na niekoľkých rôznych miestach. Upratovacie služby na základe zmluvy alebo priemyselné čistenie je odvetvím s obratom mnoho miliónov eur a zamestnáva milióny zamestnancov v celej Európe.

Väčšinu zamestnancov upratovacích služieb tvoria ženy pracujúce na čiastočný pracovný úväzok. Významný podiel zamestnancov tvoria príslušníci národnostných menšín². Fluktuácia zamestnancov je zvyčajne vysoká a zapríčiňuje ju vysoká miera dočasných pracovných pomerov a krátkodobé pracovné zmluvy³. Tieto demografické modely a modely zamestnanosti sťažujú zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov upratovacích služieb.

Informácie o tomto elektronickom bulletine

Zamestnanci upratovacích služieb sa najlepšie určujú podľa vykonávaných úloh, a nie ako odvetvie či skupina. K ich spoločným úlohám patria čistenie povrchov – utieranie podláh, utieranie prachu, vysávanie, leštenie podláh a pracovných povrchov – a bežné vedenie domácnosti. Hoci k upratovacím prácam môže patriť aj umývanie výkladov a čistenie ulíc, tento elektronický bulletin sa bude zameriavať na predchádzanie spôsobenia ujmy plateným zamestnancom vykonávajúcim všeobecné upratovacie práce.

Tento elektronický bulletin je určený na informovanie zamestnávateľov, vedúcich pracovníkov, zamestnancov a ich zástupcov, najmä v malých a stredných podnikoch, o nebezpečenstvách, ktoré prinášajú upratovacie služby, a o spôsoboch predchádzania spôsobenia ujmy takýmto zamestnancom. Je potrebné poznamenať, že keďže zamestnanci upratovacích služieb pracujú na všetkých typoch pracovísk, nie je možné obsiahnuť celú problematiku. Čitatelia by si mali overiť príslušné právne predpisy vo svojich členských štátoch a v prípade pochybností vyhľadať ďalšiu pomoc príslušných orgánov.

Nebezpečenstvá a riziká, ktorým sú vystavení zamestnanci upratovacích služieb

Nebezpečenstvá a riziká, ktorým sú zamestnanci upratovacích služieb vystavení, sa líšia v závislosti od pracoviska, ktoré upratujú. Typ pracoviska určuje:

- upratovaný odpad; napríklad drevný prach zo stolárskych dielní alebo krv v nemocniciach,
- upratované povrchy; napríklad betónové podlahy v priemyselných objektoch alebo leštený kameň v kancelárskych budovách,
- látky používané na upratovanie; napríklad bielidlá alebo rozpúšťadlá,
- pracovné prostriedky na upratovanie.

Zamestnanci upratovacích služieb môžu utrpieť:

- úrazy z pošmyknutia, zakopnutia a pádu, najmä pri „mokrej“ práci,
- ochorenia a poškodenia podporno-pohybovej sústavy pri vykonávaní opakovaných činností alebo pri manuálnom prenášaní bremien,
- ochorenia z vystavenia nebezpečným látkam, a to buď z upratovaného odpadového materiálu alebo látok používaných pri upratovaní,
- poškodenia súvisiace s psychosociálnymi problémami, napríklad pracovným stresom, prenasledovaním (šikanovaním) a násilím,
- úrazy súvisiace s používaním pracovných prostriedkov, napríklad zachytenie prstov do prístrojov alebo zásahy elektrickým prúdom,
- poškodenia súvisiace s pracovnými zmenami alebo množstvom odpracovaných hodín.

Je zodpovednosťou zamestnávateľa zamestnanca upratovacích služieb určiť a vyhodnotiť možné riziká a stanoviť preventívne opatrenia na zabránenie poškodeniam alebo, ak to nie je možné, na zníženie rizika výskytu poškodení. Tento proces sa nazýva hodnotenie rizík.

Hodnotenie rizík pre zamestnancov upratovacích služieb

Cieľom procesu hodnotenia rizík je určiť všetky riziká pre zamestnancov a prijať účinné opatrenia na ich ochranu. Na ochranu zamestnancov upratovacích služieb pred úrazmi a ochoreniami musí zamestnávateľ vypracovať a prijať stratégie prevencie a intervencie na pracovisku.

Zamestnávatelia majú zákonnú povinnosť chrániť zdravie a bezpečnosť svojej pracovnej sily. Zamestnávateľ musí vyhodnotiť riziká, ktoré pre bezpečnosť a ochranu zdravia predstavuje pracovisko, a zlepšiť normy bezpečnosti a ochrany zdravia pre všetkých zamestnancov (a ďalšie osoby), ktoré môžu byť poškodené. Ak spoločne pracujú zamestnanci dvoch zamestnávateľov, zamestnávatelia musia prácu koordinovať.

Prevenia úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

Dobré hodnotenie rizík by teda malo predstavovať základ na výber pracovných a čistiacich prostriedkov, osobných ochranných prostriedkov, školenia pracovnej sily a organizácie práce s vlastníkom alebo prevádzkovateľom upratovaných priestorov. Malo by zahŕňať všetky bežné činnosti a odrážať spôsob vykonávania práce za každých okolností. Aby sa zabezpečilo zváženie každého aspektu tejto práce, do procesu hodnotenia rizika by mali byť zapojení aj zamestnanci.

Nezabúdajme:

- riziko môže predstavovať čokoľvek – pracovné materiály, vybavenie, pracovné metódy alebo postupy – to všetko môže spôsobiť ujmu,
- riziko je pravdepodobnosť, či už vysoká alebo nízka, že niekto môže utrpieť ujmu z dôvodu určitého nebezpečenstva.

Usmerňujúce zásady, ktoré by sa mali zohľadňovať v procese hodnotenia rizík, je možné rozdeliť do niekoľkých krokov.

1. krok: určenie nebezpečenstiev a ohrozených osôb

Pátranie po takých veciach v práci, ktoré môžu potenciálne spôsobiť ujmu, a určenie zamestnancov, ktorí môžu byť vystavení nebezpečenstvám. Z dôvodu rôznorodosti upratovacích činností možno uviesť len kľúčové nebezpečenstvá. Pre proces hodnotenia rizík je však najdôležitejšie na každom pracovisku určiť nebezpečenstvá, ktoré sú pre zamestnancov mimoriadne škodlivé.

Ku kľúčovým nebezpečenstvám patria:

- pošmyknutia, zakopnutia a pády na vlhkom povrchu alebo vinou natiahnutých elektrických káblov,
- nebezpečné látky: čistiace prostriedky, ale aj látky nachádzajúce sa v upratovaných priestoroch, napríklad prach,
- biologické nebezpečenstvá plynúce z infekčných materiálov a vysávania; napríklad roztočové alergény,
- pracovné zariadenia: buď čistené zariadenia, alebo zariadenia používané na čistenie,
- ochorenia a poškodenia podporno-pohybovej sústavy z opakujúcich sa činností a ručnej manipulácie s bremenami, ktoré sa zvyšujú so stúpajúcim priemerným vekom pracovnej sily,
- vlhko na pracovisku,
- osamotená práca na izolovaných pracoviskách: kontrola núdzových východov,
- psychosociálne problémy ako násilie, sexuálne obťažovanie alebo šikanovanie,
- pracovné návyky: intenzifikácia práce a organizácia práce.

Ak zamestnávateľ posielajú svojich zamestnancov upratovacích služieb na iné pracoviská, vyžaduje sa spolupráca medzi zamestnávateľmi, ktorou sa zabezpečí ochrana všetkých zamestnancov počas činností upratovania, nielen zamestnanca

Prevencia úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

pracujúceho na pracovisku iného zamestnávateľa, ale aj zamestnancov pred ujmom vyplývajúcou z činnosti zamestnancov upratovacích služieb.

2. krok: vyhodnotenie rizík a určenie poradia ich dôležitosti

Posúdenie existujúcich rizík (ich závažnosť, pravdepodobnosť a pod.) a určenie poradia ich dôležitosti. Je dôležité, aby sa v prvom rade uskutočnili všetky kroky zamerané na odstránenie alebo zabránenie rizikám.

Hodnotenie rizík je ďalším krokom tohto procesu. Pri vykonávaní hodnotenia rizík sa musia podľa stanoveného poradia prijať opatrenia kontroly.

3. krok: rozhodovanie o preventívnych opatreniach

Určenie príslušných opatrení na odstránenie alebo reguláciu rizík. Preventívne opatrenia sa majú zvažovať podľa príslušných právnych požiadaviek. V prípade potreby by sa malo riziko odstrániť, napríklad:

- nahradením mokrého upratovania suchým, čím sa odstráni riziko pošmyknutí,
- využívaním batériou napájaných zariadení na odstránenie rizika zakopnutia o elektrické káble.

Ak to nie je možné, nebezpečenstvo by sa malo aspoň zmierniť. To je možné dosiahnuť napríklad:

- nahradením agresívnych čistiacich prostriedkov menej agresívnymi,
- nahradením ručných kief motorovými kefami na zníženie rizika ochorení a poškodení podporno-pohybovej sústavy.

Ak sa riziku nedá predísť alebo ak sa nedá kontrolovať inými prostriedkami, mali by sa prijať kolektívne opatrenia, pričom osobná ochrana jednotlivca by mala byť až poslednou možnosťou.

4. krok: realizácia opatrení

Zavedenie preventívnych a ochranných opatrení pomocou plánu určujúceho priority (najpravdepodobnejšie nebude možné vyriešiť všetky problémy okamžite) a vymedzenie, kto kedy a čo robí, dokedy sa má úloha splniť a prostriedky vyčlenené na vykonanie opatrení.

Stratégie prevencie a intervencie by sa mali začínať na úrovni podniku a mali by mať za cieľ chrániť pracovnú silu ako celok. Príkladmi stratégií intervencií na úrovni podniku sú:

- poskytovanie informácií a školení o dvíhaní a manipulácii s výrobkami a zariadeniami,
- zaistenie, aby všetky látky, ktoré používajú zamestnanci upratovacích služieb, boli riadne označené, aby títo zamestnanci mali dostatočné školenia a informácie o bezpečnom používaní látok a v prípade potreby mali k dispozícii osobné ochranné prostriedky a odevy,

Prevenia úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

- získanie kariet bezpečnostných údajov od všetkých výrobcov pre každý výrobok a zaistenie, že zamestnanci upratovacích služieb rozumejú rizikám a kontrolným opatreniam pre jednotlivé čistiace prostriedky,
- pravidelné testovanie a kontrolovanie elektrických zariadení s cieľom predchádzať úrazom elektrickým prúdom spojeným, napríklad, s elektrickými káblami položenými na vlhkých podlahách,
- informovanie a školenie zamestnancov upratovacích služieb o rizikách požiaru, preventívnych opatreniach a evakuácii v prípade požiaru, ako aj testovanie (vo všetkých čistených priestoroch) požiarneho alarmu v prítomnosti pracovníkov upratovacích služieb, aby vedeli rozpoznať zvuk alarmu v prípade nebezpečenstva,
- poskytovanie protišmykovej obuvi, odporúčanie alebo podporovanie takéhoto štýlu obuvi vyrobenej predovšetkým z nevodivých materiálov, napr. z gumy,
- poskytovanie písomných pokynov o preferovaných a platných pracovných postupoch,
- vypracovanie postupov údržby pre pracovné zariadenia zamestnancov upratovacích služieb, napríklad kontrola a údržba vozíkov a mechanických zdvíhacích zariadení,
- používanie čistiacich prostriedkov na podlahy, ktoré nevytvárajú nebezpečenstvo pošmyknutia počas čistenia,
- zaistenie, aby klienti poskytovali dostatočné osvetlenie a vetranie v prípade, že sa čistiace práce vykonávajú mimo pracovného času ostatných zamestnancov,
- zabezpečenie, aby lisy na odpad používali len zaškolení zamestnanci,
- nepoužívanie čistiacich prostriedkov na okná, koberce a univerzálnych čistiacich prostriedkov na báze butoxyetanolu, čistiacich prostriedkov na toalety s obsahom kyseliny chlorovodíkovej a fosforečnej, výrobkov na báze hydroxidu sodného (silné odmasťovače) a zlúčením etanolamínu, ako sú napr. čističe podlahy a odmasťovače.

Zamestnanci by si mali byť vedomí rizík a mali by vedieť o tom, čo sa robí pre ich ochranu. Takisto je potrebné dbať na to, aby pri riešení jedného nebezpečenstva nevznikli žiadne nové nebezpečenstvá.

5. krok: monitorovanie a revízia

Hodnotenie by sa malo v pravidelných intervaloch prehodnocovať, aby sa zaručila jeho aktuálnosť. Musí sa preskúmať vždy, keď sa v organizácii uskutočnia rozsiahle zmeny alebo v dôsledku zistení vyšetrovania úrazu, či tzv. takmer úrazu.

Preventívne opatrenia sa po zavedení musia kontrolovať, aby sa zaručilo ich náležité fungovanie. Vedúci zamestnanci môžu svojou každodennou činnosťou najlepšie zaručiť, aby boli kontrolné opatrenia účinné.

Niektorí zamestnanci môžu mať nárok na sledovanie zdravotného stavu, v závislosti od ich stavu, členského štátu alebo nebezpečenstiev, ktorým sú vystavení.

Prevencia úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

Legislatívne požiadavky a strategické opatrenia

V smerniciach EÚ sú stanovené minimálne normy na ochranu zamestnancov. Tieto smernice boli transponované do právnych systémov členských štátov. Medzi najdôležitejšie patrí rámcová smernica (89/331/EHS), ktorá stanovuje proces hodnotenia rizík a hierarchiu preventívnych opatrení, ktoré zamestnávateľia musia dodržiavať. Niektoré ďalšie spomedzi najdôležitejších smerníc sú uvedené na konci tohto dokumentu. Overte si, aké právne predpisy a požiadavky sú v platnosti. V smerniciach sú stanovené minimálne normy, pre váš členský štát môžu platiť prísnejšie požiadavky.

Na zamestnancov upratovacích služieb sa môžu takisto vzťahovať mnohé normy ISO a CEN. Tieto normy obsahujú podrobné technické informácie o organizácii pracovísk a zariadeniach, napríklad normy týkajúce sa vystavenia vibráciám.

Riešenia pre pracoviská

Upratovanie v denných hodinách

Upratovacie práce sa často vykonávajú na čiastočný úväzok a mimo bežného pracovného času (skoro ráno, večer, v noci), pričom tento pracovný čas a nepravidelné pracovné zmeny môžu viesť k zvýšenému riziku utrpenia ujmy zamestnancov upratovacích služieb (napr. ak niekto pracuje sám v noci). V mnohých členských štátoch sme svedkami toho, že upratovacie práce sa nemusia vykonávať mimo bežného pracovného času a prípady zavedenia upratovania v denných hodinách sa preukázali ako prínosné nielen pre samotných zamestnancov vykonávajúcich tieto práce, ale aj pre podniky, napríklad pre rýchlejšie reakcie na znečistenia spôsobené vyliatím a pod.^v

Inovačná práca

Upratovanie sa považuje za zamestnanie na nízkej úrovni. K tomuto rozšírenému vnímaniu prispieva mnoho faktorov. Jedným z nich je, že sa často používajú najtradičnejšie pracovné metódy a nástroje. Zlepšenie ergonomického dizajnu ide ruka v ruku so zavedením nových, dômyselných a systematickejších pracovných metód, zariadení a strojov. Tým by sa takáto práca mohla stať atraktívnejšou pre väčší počet ľudí. Zlepšenie imidžu upratovania ako povolania a spokojnosti s prácou by mohlo viesť, prostredníctvom zdravšej práce vyššej kvality, k vyššej produktivite.

Zdroje informácií

Na internete je možné nájsť množstvo užitočných informácií o zamestnancoch upratovacích služieb, ich práci a ochrane zdravia. Uvádzame niekoľko príkladov:

Prevenca úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

Informácie on-line

- Bena, A., Mamo, A., Marinacci, C., Pasqualini, O., Tomaino, A., Costa, G., 'Infortuni ripetuti, rischio per professioni in Italia negli anni novanta' (Risk of repeated injuries by economic activity in Italy in the 1990's), *Med Lav*, 96, Suppl pp. 116-126, 2005, Italian, <http://www.dors.it/alleg/0201/09-bena.pdf>
- European Agency for Safety and Health at Work, *Accident prevention in practice* ISBN 92-95007-34-4, 2001, <http://osha.europa.eu/publications/reports/103/>
- European Federation of Cleaning Industries, *Health & Safety in the office cleaning sector*. <http://www.feni.be/index.php?id=19&L=0>
- Gamperiene, M., Nygård, J., Sandanger, I., Wærsted, M., Bruusgaard, D., 'The impact of psychosocial and organizational working conditions on the mental health of female cleaning personnel in Norway', *J Occup Med Toxicol.*, 1(1), Nov 2006, <http://www.occup-med.com/content/1/1/24>
- GMB: Britain's General Union, *Health and Safety for cleaners: A GMB guide*. <http://www.gmb.org.uk/Templates/PublicationItems.asp?NodeID=91047>
- Health & Safety Executive, *Caring for cleaners. Guidance and case studies on how to prevent musculoskeletal disorders*, HSG234, ISBN 0-7176-2682-2 <http://www.hse.gov.uk/press/2003/e03078.htm>
- Health & Safety Executive, *Safe use of cleaning chemicals in the hospitality industry*. <http://www.hse.gov.uk/pubns/cais22.pdf>
- Hoods, V., Buckle, P., Haisman, M., *Musculoskeletal health of cleaners*, Robens Centre for Health Ergonomics, University of Surrey, 1999, http://www.hse.gov.uk/research/crr_pdf/1999/CRR99215.pdf
- Huth, Elke, *Arbeitsfelder: Arbeits- und Gesundheitsschutz in der Reinigung, Reinigungs- und Hygiene – Technik, Facility Management*, <http://www.bewegungs-abc.de/haupt.htm>
- Instituto Sindical de Trabajo, Ambiente y Salud, *Fichas internacionales de datos de seguridad*. <http://www.istas.net/webistas/abreenlace.asp?idenlace=1570>
- Scherzer, T., Rugulies, R., Krause, N., 'Work-related pain and injury and barriers to workers' compensation among Las Vegas hotel room cleaners', *Am J Public Health*, 95(3), Mar 2005, pp. 483-488, <http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=1449206>
- Union Network International, *Health and Safety in the office cleaning sector – European manual for employees*, 2000. http://www.union-network.org/UNIsite/Sectors/Property_Services/Cleaning/CleaningManual.htm

Tlačené publikácie

- Flyvholm, M., Mygind, K., Sell, L., Jensen, A., Jepsen, K., 'A randomised controlled intervention study on prevention of work related skin problems

Prevenca úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

- among gut cleaners in swine slaughterhouses', *Occup Environ Med.*, 62(9), Sep 2005, pp. 642-649.
- Gamperiene, M., Nygård, J., Brage, S., Bjerkedal, T., Bruusgaard, D., 'Duration of employment is not a predictor of disability of cleaners: a longitudinal study', *Scand J Public Health*, 31(1), 2003, pp. 63-68.
 - Kumar, R., Chaikumarn, M., Lundberg, J., 'Participatory ergonomics and an evaluation of a low-cost improvement effect on cleaners' working posture', *Int J Occup Saf Ergon.*, 11(2), 2005, pp. 203-210.
 - Laursen, B., Sogaard, K., Sjøgaard, G., 'Biomechanical model predicting electromyographic activity in three shoulder muscles from 3D kinematics and external forces during cleaning work', *Clin Biomech (Bristol, Avon)*, Volume 18, Issue 4, May 2003 May, pp. 287-295.
 - Massin, N., Hecht, G., Ambroise, D., Héry, M., Toamain, J., Hubert, G., Dorotte, M., Bianchi, B., 'Respiratory symptoms and bronchial responsiveness among cleaning and disinfecting workers in the food industry', *Occup Environ Med.*, 64(2), Feb 2007, pp. 75-81.
 - Mondelli, M., et al., 'Carpal tunnel syndrome and ulnar neuropathy at the elbow in floor cleaners', *Neurophysiol Clin.*, 36(4), Jul-Aug 2006, pp. 245-53.
 - Zock, J., et al., 'Asthma risk, cleaning activities and use of specific cleaning products among Spanish indoor cleaners', *Scand J Work Environ Health.*, 27(1), Feb 2001, pp. 76-81.

Normy

- **EN 14253:2003** Mechanické vibrácie – meranie a výpočet pôsobenia celotelových vibrácií v práci v súvislosti so zdravím – praktické usmernenie
- **ISO 2631:2001** Mechanické vibrácie a otrasy – hodnotenie pôsobenia celotelových vibrácií na človeka
- **ISO 5349:1986** Mechanické vibrácie – usmernenia na meranie a hodnotenie vibrácií prenášaných rukami na človeka
- **ISO 5805:1997** Mechanické vibrácie a otrasy – pôsobenie na človeka – slovník
- **ISO 8662:1988** Ručné prenosné motorové nástroje – meranie vibrácií pri rukováti
- **EN ISO 20643** Vibrácie prenášané rukami z ručných alebo ručne vedených strojov – meranie vibrácií v mieste uchopenia (**ISO/DIS 20643:2002**)

Príslušné smernice

- 2000/54/ES z 18. septembra 2000 o biologických faktoroch – cieľom tejto smernice je stanoviť minimálne požiadavky na poskytovanie vyššej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkom vystaveným biologickým faktorom.
- 2002/44/ES z 25. júna 2002 o fyzikálnych faktoroch (vibrácie) – vystavenie pracovníkov rizikám vzniknutým pôsobením vibrácií.

Prevencia úrazov a ochorení zamestnancov upratovacích služieb

- Rámcová smernica 89/391/EHS z 12. júna 1989 – táto všeobecná smernica o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci ukladá zamestnávateľom povinnosť prijať potrebné opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov v každom aspekte ich práce.
- 89/654/EHS z 30. novembra 1989 o pracoviskách – táto smernica sa týka minimálnych požiadaviek na bezpečnosť a ochranu zdravia na už využívaných pracoviskách, ako aj na pracoviskách využívaných prvýkrát. Tieto požiadavky sú podrobnejšie opísané v prílohách k smernici.
- 89/655/EHS z 30. novembra 1989 o pracovných zariadeniach – táto smernica stanovuje požiadavky na používanie pracovných zariadení, ako sú napr. nástroje a stroje.
- 89/656/EHS z 30. novembra 1989 o osobných ochranných prostriedkoch – všetky osobné ochranné prostriedky musia zohľadňovať ergonomické požiadavky a zdravotný stav pracovníka a musia presne vyhovovať používateľovi po všetkých potrebných úpravách.
- 90/269/EHS z 29. mája 1990 o ručnej manipulácii s bremenami – potrebe ručnej manipulácie s bremenami sa má predchádzať, a ak sa jej nedá vyhnúť, manipulácia má byť organizovaná a pracovníci riadne zaškolení.
- 91/383/EHS z 29. júna 1991 o práci na dobu určitú – cieľom je zaviesť doplnkové ustanovenia na zaistenie rovnakej úrovne ochrany zamestnancov na určitý čas, akú majú ostatní zamestnanci.
- 93/104/ES z 23. novembra 1993 o pracovnom čase – cieľom tejto smernice je prijať minimálne požiadavky týkajúce sa niektorých aspektov organizácie pracovného času v súvislosti s bezpečnosťou a ochranou zdravia zamestnancov. Zamestnanci upratovacích služieb by mali byť chránení pred nepriaznivými účinkami na svoje zdravie a bezpečnosť, ktoré sú spôsobené najmä nepravidelnými pracovnými časmi alebo prácou v noci.
- 94/33/ES z 22. júna 1994 o mladých zamestnancoch – táto smernica kladie na zamestnávateľov požiadavky na zaistenie minimalizácie rizík pre mladých zamestnancov vykonávaním hodnotenia rizík pred ich nástupom do práce. Takisto by sa malo určiť, či má mladý človek zákaz vykonávať určité upratovacie práce.
- 98/37/ES z 22. júna 1998 o napájaní strojových zariadení – požiadavky na napájanie strojových zariadení používaných pri práci.

Odkazy

¹ European Federation of Cleaning Industries, *The Cleaning Industry in Europe*, An EFCI Survey Edition 2006 (Data 2003) <http://www.feni.be>.

² European Federation of Cleaning Industries, *The Cleaning Industry in Europe*, An EFCI Survey Edition 2006 (Data 2003) <http://www.feni.be>.

³ Mormont, M., *Institutional representativeness of trade unions and employers' organisations in the industrial cleaning sector*, Université Catholique de Louvain, Institut des Sciences du Travail, Project number VC/2003/0451, 146 pp. http://www.trav.ucl.ac.be/recherche/pdf/%202002/2001%2012%20LPS_final.pdf.

^v Schlese, M., Schramm, F., *Beschäftigungsbedingungen in der Gebäudereinigung*, Berichte der Werkstatt für Organisations und Personalforschung e.V., Berlin 2004, ISSN 1615-8261.1.